

MINISTARSTVO EKOLOGIJE, PROSTORNOG PLANIRANJA I URBANIZMA

**IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ JAVNOJ RASPRAVI O NACRTU ODLUKE O
PROGLAŠENJU ZAŠTIĆENOG PODRUČJA PARK PRORODE "KATIČ" I NACRTU
STUDIJE ZAŠTITE**

U skladu s Uredbom o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija ("Sl. list CG", broj 041/18), Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma je obavijestilo zainteresovanu javnost 11. maja 2021. godine da je pokrenulo postupak javne rasprave o tekstu Nacrta odluke o proglašenju zaštićenog područja Park prirode "Katič" i Nacrtu Studije zaštite za zaštićeno područje Park prirode "Katič". Javna rasprava je trajala do 20. juna 2021. godine (40 dana).

Tekstovi Nacrta odluke o proglašenju zaštićenog područja "Katič" i Nacrta Studije zaštite za zaštićeno područje "Katič" postavljeni su na web internet stranici Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma i portalu e-Uprave, kao i dostavljeni u štampanoj formi, zajedno s posebno izdvojenim kartama zoniranja u adekvatnom formatu opštinama Budva i Bar kako bi zainteresovana javnost mogla imati bolji uvid u materijal. Ministarstvo je na taj način uputilo poziv građanima, stručnim i naučnim institucijama, državnim organima, strukovnim udruženjima, nevladinim organizacijama, medijima i drugim zainteresovanim organizacijama i zajednicama da se uključe u javnu raspravu i daju svoje prijedloge, primjedbe i sugestije, u pisanom i elektronskom obliku. Primjedbe, predlozi i sugestije dostavljeni su Direktoratu za prirodu, IV Proleterske br. 19, 81 000 Podgorica, u pisanom obliku putem pošte ili lično, ili u elektronskom obliku na e-mail adresu: javna.rasprava@mepg.gov.me, na Obrascu broj 4: „Primjedbe, predlozi i sugestije“, koji je sastavni dio Uredbe o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija.

Javna rasprava je sprovedena kroz sljedeća dva načina:

- Dostavljanje primjedbi, prijedloga i sugestija u pisanom obliku, putem redovne ili elektronske pošte;
- Organizacijom javnih tribina koje su održane u sljedećim terminima:
  - ponedjeljak, 17. maja 2021. godine, s početkom u 10 časova, u JUSD "Crvena komuna" Petrovac na moru,
  - ponedjeljak, 31. maja 2021. javna tribina tematskog karaktera, na temu ribarstva, s početkom u 10 časova, u JUSD "Crvena komuna" Petrovac na moru,
  - ponedjeljak, 14. juna 2021. godine, u 10:00 h, u sali Skupštine Opštine Bar.

Ovlašćeni predstavnici Ministarstva koji su učestvovali u javnoj raspravi su:

- Danilo Mrdak, državni sekretar za ekologiju, Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma,
- Tamara Brajović, v.d. generalne direktorice Direktorata za prirodu, Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma,

- Ivana Stojanović, Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma

Pored predstavnika Ministarstva i Agencije za životne sredine te predstavnika projektnog tima "Promocija upravljanja zaštićenim područjima kroz integrisanu zaštitu morskog i obalnog ekosistema Crne Gore" koji je podržao pripremu materijala za javnu raspravu, javnim tribinama su prisustvovali sljedeći predstavnici institucija, vladinih i nevladinih organizacija i pojedinci:

- 17. maja 2021. godine, u 10 časova, u JUSD "Crvena komuna" Petrovac na moru: Nemanja Malovrazić, JP „Morsko Dobro“, Aleksandra Ivanović, JP „Morsko Dobro“, Marija Bajković, JP „Morsko Dobro“, Vojislav Dragnić, JP „Morsko Dobro“, Andrija Krivikapić, NVO Green Home, Vesna Mačić, Institut za biologiju mora iz Kotora, Ranko Rakićević, NVO "Udruženje profesionalnih ribara Petrovac", Đurašević Obrad i Savo Medigović, NVO „Udruženje profesionalnih ribara Petrovac“ i više članova NVO „Udruženja profesionalnih ribara Petrovac“
- 31. maja 2021. godine organizovaće se javna tribina tematskog karaktera, na temu ribarstva, s početkom u 10 časova, u JUSD "Crvena komuna" Petrovac na moru: Vojislav Dragnić, JP „Morsko Dobro“, Andrija Krivikapić, NVO Green Home, Dušan Varda, NVO „MEDCEM“, Jelena Popović, NVO „Crnogorsko Društvo ekologa“, Nada Kosić, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Igor Vujović, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Ranko Rakićević, NVO "Udruženje profesionalnih ribara Petrovac", Đurašević Obrad i Savo Medigović, NVO „Udruženje profesionalnih ribara Petrovac“ i više članova NVO „Udruženja profesionalnih ribara Petrovac“
- 14. juna 2021. godine, u 10:00 h, u sali Skupštine Opštine Bar: Nemanja Malovrazić, JP „Morsko Dobro“, Damir Mašović, Opština Bar, Andrija Krivikapić, NVO Green Home, Savo Medigović i Dušan Gregović NVO „Udruženje profesionalnih ribara Petrovac“.

U toku trajanja javne rasprave dostavljene su primjedbe učesnika elektronskim putem i/ili redovnom poštom.

Rezime glavnih tema diskutovanih na javnim tribinama

Tokom javne rasprave, predstavnici Ministarstva ekologije, planiranja prostora i urbanizma otvorili su sve tri javne tribine dajući osvrt na značaj proglašenja morskih zaštićenih područja kao i na Program javne rasprave i proces konsultacija sa posebnom molbom da učesnici u javnoj raspravi dostave komentare, sugestije i primjedbe u pisanoj formi, u Obrascu 4 koji je priložen uz materijal za javnu raspravu.

Takođe je tokom sve tri javne tribine koordinatorka izrade studije zaštite Milka Rajković-Mitrović održala kratku prezentaciju sa ključnim informacijama o budućem morskome zaštićenom području sa posebnim akcentom na koncept zaštite odnosno na granice i predviđene zone zaštite. Takođe, fokus prezentacije je bio i na zabranjenim i dozvoljenim aktivnostima u budućem morskome zaštićenom području.

Najveći dio primjedbi i pitanja učesnika sve tri javne tribine odnosio se na temu ribarstva, naročito u pogledu definisanja prostornog položaja i obuhvata II zone zaštite, zabrana i ograničenja u toj zoni, uključujući traženje kompromisa koji bi lokalnim ribarima omogućio odgovarajuća prava i mogućnosti za korišćenje ribarskih resursa na održiv način. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je pored pitanja vezanih za prilagođavanje prostornog

položaja i obuhvata II zone zaštite (odmak određenih djelova II zone od obale), te ostvarivanja prava ribara na ribolov mrežama stajaćicama u trajanju od 110 dana godišnje, tražilo da se predložena zona zaštićenog područja smanji shodno dogovoru s NVO "Udruženje profesionalnih ribara-Katič". Pored toga, tokom javne rasprave su iznošeni predlozi za uvođenje tzv. „no take“ zone iako za to ne postoji zakonski osnov, a istaknuto je pitanje ostvarivanja kontrole zaštićenog područja i sa tim u vezi jačanje kapaciteta upravljača i odgovarajućeg načina obilježavanja budućeg morskog zaštićenog područja.

Predstavnici Ministarstva apelovali su da se svi komentari i sugestije na Nacrtu odluke i Studije zaštite, dostave u pisanoj formi u zadanom formatu - Obrazac 4, te detaljnije primjedbe učesnika u javnoj raspravi i odgovori predlagača slijede u nastavku ovog Izvještaja.

Daje se pregled/rezime dostavljenih primjedbi, prijedloga i sugestija, sa navedenim razlozima njihovog prihvatanja, odnosno neprihvatanja:

A. Prihvaćene primjedbe, predlozi i sugestije

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede

1. Podnosilac prijedloga je naveo vezano za Član 6 Akta da smatra da s obzirom da je dužina obuhvata zaštićenog područja velika u odnosu na ukupnu dužinu naše obale, a imajući u vidu predloženi tekst Nacrta Studije gdje se opisuju zajednice flore i faune koje se nalaze u ovom području, da treba uzeti u obzir prijedlog da se zona zaštite smanji. Naveo je da su posebno velike zona zaštite II, koje direktno ograničavaju profesionalne ribare da obavljaju svoju djelatnost na način kako to decenijama rade. Predložio je **da se zona II smanji na način koji predlože profesionalni ribari**. Takođe je iznio da je potrebno da se u „obalnom odmaku“ opredijeli dio koji mogu nesmetano da koriste za ribolov, posebno u dijelu Buljerice, a sve u skladu sa prijedlogom profesionalnih ribara koji gravitiraju tom području.

Podnosilac je naveo kao obrazloženje zahtjeva citate iz Nacrta Studije zaštite koji glase: *“Ciljevi upravljanja zaštićenim područjima u kategoriji IV: podrška načinu života i ekonomiji koja je u skladu sa prirodom i zaštitom društvenog i kulturnog miljea zajednice; Uputstvo za svrstavanje zaštićenih područja u kategoriju IV: Područje treba da sadrži kopneni i/ili obalni/ostrvski i morski predio visokih pejzažnih vrijednosti, sa raznovrsnim staništima, florom i faunom zajedno sa oblicima jedinstvenog i tradicionalnog korišćenja zemljišta i društvenom organizacijom koja se reflektuje u ljudskim naseljima i lokalnim običajima, načinu života i vjerovanjima.”* Stoga, naveo je da Zona II zaštite predstavlja 90% teritorije mora koju profesionalni ribari ovog područja koriste za svoje aktivnosti. Naglasio je dalje da je broj registrovanih ribara u ovoj oblasti mali i da njihove aktivnosti ne predstavljaju veliki pritisak na zaštićeno područje. Navedeno je i da su registrovani ribari prepoznati kao izraziti zaštitari, jer paze resurse i za buduće generacije, a u prilog tome govore i rezultati ankete gdje: *„najveći broj ribara (83,8%) ima pozitivan stav o predloženoj zaštiti Katiča”*. Podnosilac je naveo da smatra da je mnogo veći pritisak turizma i ljetnjih aktivnosti na ovom području.

Primjedba se prihvata. Zahtjev profesionalnih ribara (primjedba br 3.) i Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je prihvatljiv i predstavlja mjeru kompromisa između zahtjeva za zaštitu vrsta i staništa značajnih za zaštitu i ostvarivanja prava ribara da obavljaju ribolov na način koji je održiv za njihove porodične ekonomije i očuvanje prirodnih resursa. Granice i prostorni obuhvat II zone zaštite se mijenja na sljedeći način: (prvu) prostornu cjelinu čini okolina ostrva M. i V. Katič, bez zone prema uvali Lučice i Buljarica, sa odmakom od 150 m od isturenih djelova obale na Petrovačkom pristanu i Malom Brdu, (drugu) prostornu cjelinu čini zona ispred jugoistočnog dijela Buljarice završno sa stijenom Mravinjak, sa odmakom od 150 m od obalne linije plaže Buljarica, (treću) prostornu cjelinu čini uvala Perčin do rta Kotrobanja i (četvrtu) prostornu cjelinu čini Uvala Maljevik.

2. Podnosilac je dao primjedbu na Nacrt Studije str. 118 gdje se navodi da da su pravna i fizička lica dužna da za korišćenje zaštićenog prirodnog dobra **plaćaju naknadu** upravljaču zaštićenog područja Park prirode Katič, u skladu sa uslovima utvrđenim u članu 60 Zakona o zaštiti prirode, i to za:

- ulazak u Park prirode Katič;
- pružanje usluga posjetiocima (korišćenje vodiča, parkiranje, kampovanje, vez/pristajanje i dr);
- ugostiteljske, prodajne, smještajne i infrastrukturne objekte (privremene objekte, reklame, korišćenje zemljišta za održavanje sportskih, muzičkih i drugih manifestacija);
- iznajmljivanje i/ili korišćenje objekata i prostorija upravljača;
- korišćenje imena i znaka Park prirode Katič;
- snimanje igranih i komercijalnih filmova, spotova i reklama;

- sportsko i rekreativno pješačenje/hiking, iznajmljivanje bicikala, ronilačke i druge pomoćne opreme;
- kampovanje i boravak u šatorima u zonama određenim za te namjene;
- sakupljanje, branje i otkup bilja i šumskih plodova;
- **sportski lov i ribolov;**

U obrazloženju primjedbe, njen podnosilac je naveo da profesionalni ribari plaćaju dozvolu za privredni ribolov Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede u skladu sa Zakonom o morskome ribarstvu i marikulturi i Odluci o visini pojedinačne naknade za obavljanje privrednog ribolova i marikulture, koju je donijela Vlada Crne Gore, te ne mogu plaćati ponovo za pravo koje su već stekli, **te je potrebno vrlo precizno navesti da se ovo ne odnosi na profesionalne ribare i sportsko-rekreativne ribolovce.** Podnosilac je sugerisao dalje da kako bi se definisao odnos vezano za dozvole za sportsko – rekreativni ribolov, da je potrebno u saradnji sa Savezom za sportsko-rekreativni ribolov na moru Crne Gore dogovoriti aktivnosti, jer se njima pravilnikom opredjeljuje broj dozvola koje mogu izdati, a dalje se distribuiraju sportsko-rekreativnim klubovima, a sve u skladu sa Zakonom.

Primjedba se djelimično prihvata. Radi izbjegavanja dvostrukog plaćanja naknada za korišćenje prirodnih resursa, u ovom slučaju naknada za dozvole za privredni ribolov, Studija zaštite će biti izmijenjena na način da se iz spiska vidova korišćenja prirodnih resursa u budućem zaštićenom području PP „Katič“ isključe naknade za obavljanje privrednog ribolova jer je u pitanju djelatnost za koju njeni uživaoci (profesionalni ribari) Državi već plaćaju naknadu u skladu sa Zakonom o morskome ribarstvu i marikulturi i Odlukom o visini pojedinačne naknade za obavljanje privrednog ribolova i marikulture. Isto ne važi za fizička lica koja se bave sportsko-rekreativnim ribolovom na moru koja Državi ne plaćaju naknadu za korišćenje prirodnih resursa, uključujući prirodne (ribarske) resurse u (morskim) zaštićenim područjima, već tu naknadu plaćaju sportsko-ribolovnom klubu, odnosno Savezu tih klubova u odnosu 80% : 20% (Zakon o morskome ribarstvu i marikulturi, (Zakon o morskome ribarstvu i marikulturi, član 61, stav 3).

NVO “Udruženje profesionalnih ribara-Katič”

3. Podnosilac je dao primjedbu na veličinu II zone
Podnosilac je u obrazloženju naveo da smatra da je II zona predimenzionirana i da obuhvata 80% teritorije na kojoj se sprovode ribolovne aktivnosti od strane Podnosioca. Naveo je da očekuje da će II zona biti smanjena prema dogovoru koji je postignut sa državnim sekretarom, gospodinom Danilom Mrdakom.

Primjedba se prihvata. Kao što je to navedeno u odgovoru na primjedbu Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede (primjedba br 2) i Crnogorskog društva ekologa (br 10) prijedlozi NVO “Udruženje profesionalnih ribara-Katič” su prihvaćeni i predstavljaju mjeru kompromisa između zahtjeva za zaštitu vrsta i staništa značajnih za zaštitu i ostvarivanja prava ribara da obavljaju ribolov na način koji je održiv za njihove porodične ekonomije i očuvanje prirodnih resursa. Granice i prostorni obuhvat II zone zaštite se mijenja na sljedeći način: (prvu) prostornu cjelinu čini okolina ostrva M. i V. Katič, bez zone prema uvali Lučice i Buljarica, sa odmakom od 150 m od isturenih djelova obale na Petrovačkom pristanu i Malom Brdu, (drugu) prostornu cjelinu čini zona ispred jugoistočnog dijela Buljarice završno sa stijenom Mravinjak, sa odmakom od 150 m od obalne linije plaže Buljarica, (treću) prostornu cjelinu čini uvala Perčin do rta Kotrobanja i (četvrtu) prostornu cjelinu čini Uvala Maljevik.

4. Podnosilac je dao sugestiju na upravljanje budućim parkom prirode
U obrazloženju Podnosilac je naveo obavještenje da je zainteresovan za sve aktivnosti oko upravljanja parkom prirode/zaštićenim područjem budući da su članovi Udruženja svakodnevno prisutni na teritoriji budućeg parka.

Sugestija se prihvata. NVO “Udruženje profesionalnih ribara-Katič” će biti uključeno u proces planiranja i sprovođenja upravljanja od strane Upravljača – JP za upravljanje Morskim dobrom Crne Gore.

NVO Mediteranski centar za ekološki monitoring

5. Podnosilac je dao primjedbu da je planirano postavljanje bova za obilježavanje područja i razgraničenja praktično neizvodljivo

Podnosilac je iznio da se iz predloženog vidi da se priređivač nacrtu ne razumije baš najbolje složenu problematiku postavljanja bova na otvorenom moru. Na velikim dubinama (kao što je ovdje navedeno - do 50m) bove je gotovo nemoguće postaviti i održavati - odnosno moguće je samo ukoliko je riječ o specijalno konstruisanim i jako skupim bovama. U suprotnom, prvo veće nevjerojatno će sve bove pokidati ili potopiti. Inače, praksa obilježavanja morskih područja bovama primjenjuje se samo u slučajevima veoma malih i plitkih područja. Na drugoj strani, inicijalni budžet predložen za postavku ovih bova je ogroman, i predstavlja najveću stavku i najveći nesvrhsishodni trošak u planiranoj zaštiti. Možda bi primjerenije bilo nabaviti i usidriti na krajnjim granicama parka prirode 2 - 3 "**pametne**" bove koje predstavljaju plutajuće okeanografske stanice (koji bi mjerile temperaturu, salinitet, pH vrijednosti, morske struje, podvodnu buku, i sl.) poput "Watckeeper Buoy" (www.axistechnologies.com), koje imaju solarno napajanje i prikupljenje podatke bi mogle prosljeđivati radio ili simim vezom u centralu. Naučna korist bi bila izuzetna, ušteda velika, a oznaka rubnog dijela zone (u dubini) donekle i praktično ostvarena.

Primjedba i prijedlog se prihvataju. Sve ideje koje mogu da poboljšaju praktična rješenja vezana za bolju zaštitu i upravljanje Parkom prirode "Katič" su dobrodošle. Postavljanje "pametnih bova" će u Studiji zaštite (poglavlje VII. 5.) biti navedeno kao preporuka koju treba da realizuje upravljač zaštićenog područja u okviru obaveze obilježavanja zaštićenog područja.

6. Podnosilac je naveo da se u Nacrtu plana upravljanja teško mogu naći riječi poput "edukacija", "komunikacija" i "informacija" - a te stvari su izuzetno važne i ključne za dobro i održivo funkcionisanje budućeg Parka prirode. Nigdje se ne pominje postojanje nekog informativnog punkta ili centra za posjetioce koji bi u velikoj mjeri doprinio gore navedenim pojmovima. U nacrtu DFS studije za Katič, **formiranje vizitorskog centra** je bila jedna od ključnih stavki i osnovnih projektovanih rešenja - dok u ovom Nacrtu nema ni jedne riječ o tome.

Podnosilac je obrazložio da način na koji upravljač može da komunicira sa lokalnom sredinom, posjetiocima i medijima (komunikacija), podaci koji mogu biti lako dostupni, objedinjeni i dalje distribuisani (informacije), kao i obuka posjetilaca, mladih generacija, školskih uzrasta, lokalnih stakeholdera (edukacija) predstavljaju sastavni i neophodni dio svakog funkcionalnog zaštićenog područja. Sve ovo najčešće se može objединiti na jednom mjestu, u vizitorskom i informativnom centru parka prirode. Kao što je prethodno napomenuto - iako je u prethodnim planovima zaštite dosta toga bilo razrađeno, čak se pristupilo i razradi planiranja opreme centra za posjetioce, snimljeni su i namjenski filmovi (morski biodiverzitet, održivi razvoj, morske pećine...) koji su namijenjeni promovisanju i prikazivanju u okviru edukacije o zaštićenom području Katič - u ovom nacrtu ništa od toga nije našlo mjesto ni da se pomene. Stoga mislimo da je priređivač ovog Nacrta u obavezi da se pozabavi ovim propustom i to na način da za konačnu verziju odluke:

- Prouči, usvoji i primijeni sve prijedloge iz DFS studije o Katiču koji se odnose na ovu problematiku
- Posebnu pažnju posveti neophodnosti formiranja nečeg poput centra za posjetioce (ili "vizitorskog centra") koji je neophodan za bolje informisanje, komunikaciju i edukaciju o zaštićenom području
- Uzme u obzir da *in situ* vizitorski centar posvećen morskim parkovima prirode jer isti sigurno neće postojati na Platamunima, a malo je vjerovatno da će ga biti i na području Starog Ulcinja - te da je Petrovac idealna lokacija za vizitorski centar koji bi možda mogao pružiti informacije o ovim, i o drugim područjima
- Da se budžetski planiraju i izdvoje adekvatna novčana sredstva za opremanje, godišnje održavanje i funkcionisanje ovakvog centra
- Da se uzme u obzir činjenica da su u okviru CEPF projekta "Podrška lokalnim zajednicama u zaštiti i promociji potencijalnog zaštićenog područja u moru Katič" NVO

MedCEM, Green Home i Crnogorsko društvo ekologa **uzele u zakup prostor u Petrovcu** (veliki hol bioskopske sale Doma kulture "Crvena komuna", od cca 40m², na atraktivnoj lokaciji uz more), sa namjerom da se u njemu u okviru svojih mogućnosti i raspoloživih sredstava organizuju i opreme prostor vizitorskog centra za buduće zaštićeno područje Park prirode Katič, kao i da se pokuša da se u okviru njega organizuje i stalna muzejska postavka predmeta iz istorije ribarstva na ovim prostorima. U svemu ovome postoji velika podrška i razumijevanje JU Muzeji i galerije Budve, te je samo pitanje kako će ovaj prostor ubuduće opstati i funkcionisati (CEPF projekat se završava krajem 2021. godine).

Primjedba i iznijeti prijedlozi se prihvataju. Kao što je to prethodno navedeno, sve ideje koje mogu da poboljšaju praktična rješenja vezana za bolju zaštitu i upravljanje Parkom prirode "Katič" su dobrodošle. Izgradnja Centra za posjetioce (vizitorskog centra) će u Studiji zaštite (poglavlje VII. 5.) biti navedeno kao preporuka koju treba da realizuje upravljač zaštićenog područja u okviru njegove (dugoročne) zakonske obaveze da čuva, unapređuje i promovise zaštićeno područje, u skladu sa raspoloživim finansijskim sredstvima.

7. Podnosilac je naveo da nacrt Studije ima neke tehničke propuste, koji su vjerovatno rezultat nepotpunih ili pogrešno prikupljenih informacija. Oni se odnose na pojedine nazive, opise i tehnikalije.

Podnosilac je naveo dalje u obrazloženju sledeće sugestije:

- U studiji se ponegdje pominju rt i uvala Škrbine, a rt i uvala se zovu Štrbine, odnosno Štrbina. Takođe, negdje u nacrtu se pominje uvala Perčin, a negde Pečin. Podnosilac sugestije predlaže da je pravi naziv Pečin, iako ga mnogi u lokalnu nazivaju i Perčin (što mislim da je pogrešno). U svakom slučaju, priređivač Odluke morao bi da se opredijeli koji će od ova dva naziva da koristi, a ne da unosi dodatnu zabunu korišćenjem oba.

- Navodi se i da Buljarica ima pristanište za čamce (68str.) što ne odgovara istini, jer pristanište postoji samo u Petrovcu, dok u Buljarici postoji jedino nelegalno izbetonirana nizbrdica na plaži za spuštanje čamaca, što se nikako ne može podvesti pod "pristanište".

- Takođe se pominje da je Buljarica "centar za ronjenje" (71str.) što nikako nema uporišta u stvarnosti. Nema ni jednog ronioca u Buljarici, niti kompresora za punjenje boca. Nasuprot tome, u Petrovcu postoji "Petrovac Diving Center", kao i ronilački klub "Montenegro" u Čanju, ali se oni u Studiji ne pominju.

- Očigledno prepisano iz nekog drugog dokumenta (na strani 132) pominje se da u ribolovu ispred Petrovca koriste i "plažne mreže, harpuni sa i bez upotrebe vještačke svjetlosti, palete i duge kuke" - što nije slučaj.

- U moru ispred uvale Štrbina - naspram Maljevika, odnosno najjužnije tačke budućeg zaštićenog područja, nalazi se veliki kanalizacioni ispušni cijevni sistem Sutomorske kanalizacije, odnedavno obilježen žutom bojom. Jadranska struja, svakodnevno nosi ovu vodu prema sjeverozapadu, odnosno pored Crnog rta direktno u buduće zaštićeno područje. Stoga ovo je najveći zagađivač efluentima na cijelom području, koji nije ni spomenut u Nacrtu. Sa druge strane, u raznim djelovima pominju se u okviru predmetnog područja Rijeka Reževići i Drobnji pjesak, koji su daleko izvan ove zone.

- Preko 4 decenije u kontinuitetu traje najveće nasipanje obale građevinskim šutom u Crnoj Gori u uskom pojasu između Buljaričkog polja i Buljaričke plaže. Taj dio se sada, prema predloženim mapama, velikim dijelom nalazi u području koje je pod II stepenom režima zaštite, gde je izričito zabranjeno svako nasipanje ili odlaganje komunalnog, građevinskog i svakog drugog otpada. Na potezu dugom oko 1000 metara, nalazi se stotine hiljada tona građevinskog šuta sistematski deponovanih od 1979. godine, koje čine nasip po kome se danas voze automobili do kanala (preliva) koji dijeli plažu. Nasipanje uskog pojasa plaže koji razdvaja močvaru od mora se nastavlja i dalje, a sve je vidljivo i proverljivo i iz svemira na satelitskim snimcima. Ovo se nigdje ne pominje, iako i Morsko dobro i opština Budva savršeno dobro znaju o čemu se radi - jer se na tome radi decenijama. Ovdje i u ovom slučaju kao da niko ne primjećuje i ne pominje "slona u sobi"...

Primjedba se prihvata. Postojeća toponimija će se korigovati u odgovarajućim djelovima Studije zaštite tako što će se za navedene nazive lokaliteta navesti koji su lokalnoj upotrebi, i to: Štrbina(e) i Perčin. Iz Studije zaštite će se brisati navodi vezani za pristanište i centar za

ronjenje u Buljarici (str 72), plažne mreže, harpune ... (str 133). U prilagođenoj skraćenoj formi, u Studiji zaštite će se uključiti informacije o kanalizacionom ispustu u uvali Štrbina i kanalizacionom sistemu Čanja (str 82) i odlaganju šuta iza plaže Buljarica (str 82).

8. Podnosilac je naveo da neke životinjske vrste nisu u izveštaju pomenute, ili nisu pomenute na adekvatan način

U obrazloženju Podnosilac je naveo da bez namjere da ulazi u detalje i rasprave o terenskim istraživanjima obrađenim u cilju izrade nacrtu ove odluke, primjećuju se značajni propusti i to:

- U kopnenom dijelu, u Buljarici kao krupniji sisari žive i zečevi, lisice i jazavci, što se može provjeriti u stručnoj literaturi, a može i posvedočiti svaki stanovnik ili kamper koji je duže boravio na ovom području. A o njima nema riječi u izveštaju.

- U morskom dijelu, velika i značajna livada *Cymodocea nodosa* nalazi se i u centralnom dijelu Buljarice, dublje od livade *Posidonia oceanica*. *Posidonia oceanica* nije ucrtana u Maljeviku na karti na strani 94, gde se nalazi u izuzenim formacijama. Najveća školjka Jadrana, palastura (*Pinna nobilis*) nije adekvatno naznačena i uvrštena u listu vrsta posebno značajnih za ovo područje. Ova, po IUCN kategorizaciji kritično ugrožena (CR) vrsta, ne nalazi se na spisku vrsta uprkos konstataciji da je danas jedna od vrsta koja najbrže izumire. Dok se, nekom greškom (na str 46.) u tabeli devet RIBLJIH vrsta crvene IUCN liste nalaze i crveni koral, i jastog. Očigledno da bi neko ko je stručan za ovu oblast trebalo detaljnije da još jednom pregleda sve navedeno i predloženo.

Primjedba se prihvata u najvećem dijelu. IUCN status ugroženosti palasture je naznačen na stranama 38 i 46. U Studiji nijesu navođene vrste sa širokim arealom rasprostranjenja koje nijesu značajne za zaštitu, što je između ostalog slučaj i sa zečevima, lisicama i jazavcima. Za rasprostranjenje vrste *Cymodocea nodosa* je u postojećem tekstualnom dijelu Studije zaštite (str. 37) dato objašnjenje da je rasprostranjena u "manjim naseljima bliže obali kod Petrovca i u uvali Buljarica dok najveću površinu zauzima u uvali Čanj." U Studiji zaštite je grafički predstavljeno rasprostranjenje ove vrste samo u uvali Čanj zbog veličine njenog naselja na toj lokaciji.

Crnogorsko društvo ekologa

9. Predlagač je naveo da je u *Nacrtu Studije zaštite za zaštićeno područje "Katič"*, konkretno u poglavlju *Morske vrste značajne za zaštitu* pomenuta riba kernja / krnja golema (*Epinephelus marginatus*), kao vrsta značajna za zaštitu, međutim nijesu pomenuti reoni tj. zone unutar Zaštićenog područja u moru (ZPM) "Katič" koja su važna za život / opstanak / oporavak ove, i vrsta sa sličnim životnim ciklusom.

Predlagač je naveo u obrazloženju da je Crnogorsko društvo ekologa sprovelo 2019. godine istraživanje stanja populacija juvenilnih jedinki ribe krnje goleme (i još 14 vrsta riba za koje je poznato da koriste isto stanište kao mrjestilište u istom periodu godine) i njihovih staništa, baš u području budućeg ZPM Katič, od Skočidjevojke do Čanja, gdje je ispitano 3.4 km priobalnog pojasa. Navedeno je i sledeće:

- Da su juvenilci kernje goleme (*Epinephelus marginatus*), kao i drugih ekonomski i ekološki važnih vrsta (*E. Costae*, *Diplodus sp...*) koriste plitko (< 2 m dubine), hetoregeno kamenito morsko dno kao stanište za mrijest. Ukupna gustina juvenilaca, za sve taksone, značajno je varirala od područja do područja: Zone Oko plaže Pečin, Čanja, Buljarice i oko ostrva Katič i Sv. Nedjelja pokazale su značajno veće srednje gustine populacija svih vrsta ukupno. Slično, srednje bogatstvo vrsta (broj različitih taksona) varirao je značajno između zona: u prosjeku, uzorci iz područja plaže Pečin i Čanja pokazali su značajno brojnije populacije u odnosu na sve druge zone. Što se tiče juvenilnih jedinki kernje (jedinke u prvoj i drugoj godini života), njihova gustina populacija značajno je veća u okolini Pečina, Čanja i plaže Galebova (sjeverno od Pečina, ispod Dubovice), dok su juvenilne kernje potpuno odsutne iz zone oko ostrva Katič i Sv Nedjelja. Najjužnije ispitivano područje, oko pristana u Čanju pokazalo je vidno visoku gustinu mladih kernji golemih, kao i oko pristana u Petrovcu, a mladih kernji zlatice najviše je bilo ispred Buljaričke plaže. Sveukupno, observiranih juvenilnih jedinki kernji bilo je zaista malo (7% od ukupnog broja svih taksona). Pored toga,

zabilježene su samo u obalnim zonama, ali ne i u zonama oko ostrva, iako tamo postoje područja pogodna za mrijest. Ovakav obrazac, koji pokazuje kontrast u gustini jedinki između mrijestilišta u obalnoj zoni nasuprot mrijestilištima oko ostrva, primijećen je i u drugim ZPM. Stručnjaci smatraju da je ovakav obrazac posljedica struja koje teku paralelno obali, pa proizvode reprodukcije (jaja, larve) odnose od ostrva, a zadržavaju ih u priobalnim zonama kopna. Dodatno, za obnovu i zaštitu populacija kernji, populacije na ostrvima zavise od migracija sub-adulata i adulata koji su odrasli u obalnoj zoni, što ilustruje koncept ekološke solidarnosti između različitih jedinica morskog pejzaža. U slučaju ZPM "Katič", ovo je od izrazite važnosti zato što naglašava potrebu zaštite ne samo zone oko ostrva, već i lokacija duž obale, kao što su Buljarica, plaža Pečin i okolina Čanja. Iz ugla upravljanja, zaštita ovih područja nije samo pitanje dodjeljivanja No-take zone: ključni uslov za zaštitu funkcija ovih staništa kao mrijestilišta je zaštita trodimenzionalne strukture i karakteristika morskog dna. Npr, da bi bili očuvani funkcionalni reproduktivni centri, područja kao ona koja pokazuju visoke gustine juvenilnih kernji (pristani u Čanju i Petrovcu i Buljarica), treba da budu zaštićene tako da značajne modifikacije i transformacije karakteristika staništa budu potpuno zabranjene. Preliminarni rezultati cenzusa adultnih jedinki kernje (koji predstavljaju rezultate istraživanja u istoj zoni tokom 2020. godine) ukazuju da, uzimajući u obzir listu ispitivanih vrsta, srednje vrijednosti ukupne gustine riba, kao i broja taksona, su na veoma niskom nivou, u poređenju sa drugim sličnim područjima Sredozemnog mora. Ovo može biti objašnjeno trenutnim i prethodnim antropogenim pritiscima u istraživanom području, kao što su: degradacija staništa izgradnjom na obali, istorijsko korištenje destruktivnih ribolovnih tehnika (dinamit, ronjenje bocom). Uočen je gradijent povećanja brojnosti taksona od sjevera ka jugu, gdje je ona najvišija u području plaže Pečin i ispod Dubovice, gdje su zabilježene najbogatije i najgušće riblje zajednice. Sa druge strane, i područja oko ostrva Katic i Sv Nedjelja pokazali su dobru gustinu zajednica. Što se tiče kernji, populacije *E. marginatus* i *E. costae* bile su značajno brojnije u okolini Pečina i Dubovice, što je opet u korelaciji sa istraživanjem populacija juvenilnih kernji iz 2019. godine. Ovi podaci ukazuju na ogroman značaj ovih područja kao esencijalnih staništa za kernje u svim stadijima životnog ciklusa (kako staništa - mrijestilišta, tako i staništa za odrasle, polno zrele jedinke) reproduktivna staništa za mlade kernje, tako i staništa za adulte). Svi navedeni podaci govore o važnosti ovog područja, posebno lokaliteta oko plaže Pečin, i Buljarice, za jedinke kernje svih životnih stadijuma, zbog jako dobrih staništa kako za mrijest i rast juvenilnih kernji, tako i za život odraslih, reproduktivno zrelih kernji (*E. Marginatus*, ali i *E. Costae*). Slično važi i za ostale vrste koje dijele ova staništa sa kernjama. Primjedba se prihvata. Podaci iz podnijete primjedbe će se u prilagođenoj, djelimično skraćenoj formi, uključiti u Studiju zaštite (str 46-47).

10. Predlagač je naveo da su po pravilima za mali privredni ribolov dozvoljene najviše dvije mreže od po 500 m na otvorenom moru, dok u Boki, primjera radi, dozvoljene su opet dvije mreže ali od po 160 m. Predložena Zona II budućeg ZPM je područje u kojem lokalni ribari najviše love. Osnovni ribolovni alat ovog područja su ribolovne mreže, a ne parangali kako stoji u nacrtu studije. Zato bi trebalo da se režim zaštite prilagodi njihovom radu što u konačnom neće imati negativne posljedice na ugrožene i ranjive vrste već na bolje praćenje i unapređenje stanja u budućem ZPM. Pošto u oblasti budućeg, predloženog ZPM "Katič" ima do 10 registrovanih ribara, moglo bi biti uvedeno pravilo slično onom u Boki, koje bi dozvolilo ribanje u II zoni samo lokalnim ribarima, i to uz posebne uslove, od kojih jedan može biti umanjenje dužine mreža. Takođe, predlažemo potpuno ukidanje rekreativnog ribolova u ovoj zoni, a posebno ribolov ronjenjem koji treba u potpunosti da bude zabranjen u drugoj zoni. Primjedba se djelimično prihvata. Kao što je to navedeno u odgovoru na primjedbu Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede (primjedba br 2) i Udruženja profesionalnih ribara "Katič" (br 3), dio prijedloga NVO Crnogorsko društvo ekologa je prihvaćen u kontekstu kompromisa između zahtjeva za zaštitu vrsta i staništa značajnih za zaštitu i ostvarivanja prava ribara da obavljaju ribolov na način koji je održiv za njihove porodične ekonomije i očuvanje prirodnih resursa. Granice i prostorni obuhvat II zone zaštite će se promijeniti na način koji je opisan u odgovorima na primjedbu 2 i 3. Prijedlog za "ukidanje" sportsko-rekreativnog ribolova, uključujući ribolov podvodnom puškom u II zoni

zaštite ne može biti prihvaćen jer podnosilac primjedbe nije naveo jasne razloge koji su vezani za uticaj ribolova podvodnom puškom na morska staništa i vrste koje su ciljevi zaštite u Parku prirode "Katič". S obzirom da se ciljevi zaštite u Parku prirode "Katič" prostorno nalaze na morskom dnu, tako se i zabrane i ograničenja određenih ljudskih aktivnosti moraju biti direktno vezani za njih. U slučaju da podnosilac primjedbe ili bilo ko drugi može da podnese Ministarstvu konkretan razlog i sa njim vezanu zabranu ili ograničenje za zaštitu ciljnih vrsta i staništa od sportskog ribolova podvodnom puškom, Ministarstvo će obezbijediti da isto bude uključeno u Studiju zaštite i Odluku o proglašenju

Primjedbe, predlozi i sugestije koje nisu prihvaćene

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede

11. Podnosilac prijedloga je naveo vezano za Član 6 Akta (5) Dozvoljene aktivnosti pod režimom zaštite II stepena gdje se navodi „dozvoljene aktivnosti u djelovima zaštićenog područja sa režimom zaštite II stepena su: 1. privredni i sportsko rekreativni ribolov plutajućim parangalima i udičarskim alatima koji nemaju dodir sa morskim dnom i ne oštećuju vrste i staništa na morskom dnu, a u skladu sa uslovima izdatim u ribolovnim dozvolama, dajući prednost nosiocima dozvola za privredni ribolov; da treba dodati i „jednostruke i trostruke mreže stajaćice, sa ograničenom upotrebom od ukupno 110 dana po ribaru tokom kalendarske godine“

Podnosilac je dao obrazloženje da profesionalni ribari vrlo odgovorno obavljaju svoje aktivnosti, redovno vode elektronski dnevnik ulova i ne ribaju u oblastima gdje ima posidonije, jer u slučaju kontakta dolazi do kidanja i oštećenja mreže, sto ribarima predstavlja dodatni, ne mali, trošak. Takođe, navedeno je da stanje koje se zateklo u trenutku kada oni aktivno obavljaju svoje aktivnosti u cjelokupnom području pokazuje da ribari ne vrše veliki pritisak na zajednice koje su predmet zaštite, te da je uticaj turizma daleko veći imajući u vidu atraktivnost plaža koje su dio budućeg zaštićenog područja. Istaknuto je da je sa svih strana pritisak i na ribare i njihove aktivnosti, jer pored zaštićenih područja prisutan je turizam, saobraćaj i pomorski putevi, blokovi za istraživanje nafte i gasa, što kada se ukupno sagleda, za našu obalu je mnogo uzurpiranog prostora. Takođe, ukazao je da je u dokumentu Nacrt studije na str. 131 navedeno : „Najproduktivnija sezona za ribolov na ovom području je jesen i proljeće, dok se prosječni broj pogodnih ribolovnih dana/godišnje kreće između 150-220.“, te da je prijedlog broja dana ukoliko bi se usvojio bio polovina od navedenog.

Primjedba se ne prihvata. Zahtjev Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede je u suprotnosti sa zakonom propisanim opštim uslovima zaštite u II zoni zaštite (član 31, stav 4., alineja 2 Zakon o zaštiti prirode). Navedeni uslovi zaštite ograničavaju pravo korišćenja prirodnih resursa na one načine koji neće imati posljedice na primarne vrijednosti njihovih prirodni staništa, populacija, ekosistema. Korišćenje mreža stajaćica (jednostruke i trostruke) u II zoni zaštite može dovesti do oštećenja (član 39 Zakona o zaštiti prirode) onih prirodnih vrijednosti koje su cilj zaštite u II zoni: livade posidonije i druge bentoske zajednice.

12. Dalje Podnosilac je dao primjedbu na (6) Zabranjene aktivnosti pod režimom zaštite II stepena: 5. **marikultura** sugerišući da se pažljivo sagleda Prostorni plan posebne namjene za Obalno područje Crne Gore, odnosno djelovi koji se odnose na marikulturu, te da se redefinišu granice Predloženog zaštićenog područja „Katič“ na sljedeći način: (i) da se smanji obuhvat zaštićenog područja koji je definisan Nacrtom Studije tako da se potencijalna lokacija za marikulturu Crni rt predviđena PPPN OP CG isključi iz prostornog obuhvata zaštićenog područja ili (ii) da marikultura bude uvrštena u dozvoljene aktivnosti u djelovima zaštićenog područja sa režimom zaštite III stepena na sledeći način: „**Marikultura, u skladu sa propisima koji regulišu morsko ribarstvo i pod uslovima predviđenim Prostornim planom posebne namjene za Obalno područje Crne Gore**“ (poglavlje VII 2. Mjere i uslovi zaštite prirode u Parku prirode „Katič“)

Podnosilac je dao obrazloženje da prilikom određivanja granica predloženog Parka prirode „Katič“ i određivanja zaštitnih zona, nigdje u kompletnom predloženom tekstu Studije nije uzeta u obzir djelatnost marikulture, iako je ova djelatnost prepotnata zakonima (Zakon o morskom ribarstvu i marikulturi), prostornim planovima (PPPNOPCG) i strategijama (Strategija ribarstva Crne Gore 2015-2020) predviđenim za razvoj ove djelatnosti i na čijem stvaranju preduslova za razvoj se brižljivo radi poslednjih 10 godina. Donošenjem Prostornog plana posebne namjene za Obalno područje Crne Gore, prepoznato je 10 novih lokacija za marikulturu – tri na području Bokokotorskog zaliva, sedam na otvorenom moru i jedna u okviru područja ulcinjske solane), među kojima je i lokacija **Crni Rt**, koja se nalazi u nacrtom

definisanoj obuhvatu budućeg zaštićenog područja „Katič“. Navedena lokacija je opisana kao potencijalno pogodna za program marikulture i grafički definisana kao šire prostorna zona. Planom je definisana i neophodnost temeljnih i sveobuhvatnih istraživanja svake zone pojedinačno i utvrđivanje pogodnosti istih za program marikulture, odnosno da se detaljnije obrade biološki, ekološki, hemijski, hidrografske i okeanografske podaci i da se da prijedlog konkretnih lokacija za marikulturu u okviru ovih širih zona, te da se definišu kapaciteti proizvodnje, potencijalne vrste i infrastrukturne potrebe.

Na kraju Podnosilac je naveo da je iz gore navedenog razloga neophodno da se kroz Odluku na predloženi način ova zona i prepozna, da ne dođemo u situaciju da se ne realizuje potencijalna mogućnost korišćenja ove zone za marikulturu.

Primjedba se ne prihvata. Na osnovu uvida u Grafički dio PPPNOP, Plan namjene površina, utvrdili smo da se planirana lokacija za eventualnu izgradnju objekata marikulture nalazi na udaljenosti od 200-400m od same ponte Crnog Rta tako da se u pogledu prostorne pripadnosti nalazi u III zoni zaštite Parka prirode "Katič". U odnosu na podnijeti zahtjev Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i njegovo obrazloženje nije se moglo pouzdano utvrditi da li se djelatnost za marikulturu na lokaciji ispred Crnog Rta može dobiti (i) Ekološka saglasnost na Procjenu uticaja (Zakon o procjeni uticaja na životnu sredinu, "Službeni list Crne Gore", br. 075/18 od 23.11.2018), odnosno (ii) Dozvola za radnje, aktivnosti i djelatnosti u zaštićenom području (član 40, a u vezi sa odredbama iz člana 39 Zakona o zaštiti prirode ("Službeni list Crne Gore", br. 054/16 od 15.08.2016)), naročito zbog sljedećih razloga:

- nema podataka o mikrolokaciji i njenim karakteristikama, uključujući već urađeni Carrying i Assessment Capacity što je obaveza onoga koji to predlaže (investitor ili njegova zastupnik)
- nema tehničkih podataka o vrsti marikulture, kapacitetu, tehnološkom procesu i dr
- nije moguće da se bez valjane dokumentacije ili makar obrazloženja unaprijed daje bilo kakvo odobrenje za bilo koju aktivnost u zaštićenom području koja može da dovede do oštećenja zaštićenog područja (član 39 Zakona o zaštiti prirode).

U praktičnom smislu, ako bi se u Aktu o proglašenju Parka prirode "Katič" marikultura navela kao dozvoljena djelatnost/aktivnost u III zoni zaštite, bez obzira što je ista navedena kao mogućnost u PPPN za Obalno područje, onda bi se to koristilo kao argument da se za vršenje te djelatnosti u zaštićenom području obavezno izdaju dozvole, naročito Dozvola za radnje, aktivnosti i djelatnosti u zaštićenom području.

Shodno navedenom, utvrđeno je da ovaj prijedlog nema odgovarajuće tehničke podatke i obrazloženje koji bi bili razlog da se marikultura uključi u spisak dozvoljenih aktivnosti u III zoni zaštite (član 6 Odluke o proglašenju), ali i zbog predostrožnosti za zaštitu staništa i vrsta značajnih za zaštitu koje se nalaze u priobalnom dijelu III zone zaštite. U Studiji zaštite i Odluci o proglašenju marikultura nije prepoznata kao izričito zabranjena djelatnost/aktivnost u III zoni zaštite, čime potencijalnim investitorima nije uskraćeno pravo da za realizaciju te aktivnosti u PP "Katič" i daje razvijaju studijsku i tehničku dokumentaciju koja bi bila razmatrana za integraciju u relevantna planska dokumenta i nakon toga prošla sve, naročito gore navedene, procedure odobravanja, u skladu sa važećim propisima.

Vežano za promjenu / smanjenje obuhvata zaštićenog područja kako bi se radi marikulture iz njega isključila zona Crnog Rta, ukazujemo podnosiocu primjedbe da je u slučaju Parka prirode "Katič", kao i u drugim slučajevima morskih i obalnih zaštićenih područja, njegov prostorni obuhvat, kako na moru tako i na kopnu, utvrđen u skladu sa rasprostranjenjem staništa i vrsta nacionalno i međunarodno značajnih za zaštitu, koje su bile predmet istraživanja – inventarizacije u proteklih više od 10 godina. Rezultati tih istraživanja su bili osnova za definisanje granica i zona zaštite u prostornom obuhvatu koji je utvrđen u kako prvobitnom konceptu zaštite ovog područja (DFS, 2010) tako i u tekućoj Studiji zaštite. U prostornom smislu, veličina zaštićenog područja "Katič" iz DFS-ovog koncepta zaštite ("*Katič Pilot Marine Protected Area Management Plan*") i tekuće Studije zaštite koja je bila predmet javne rasprave, nije mijenjana. Tehnički postupak definisanja granica i zona zaštite iz tekuće Studije zaštite i Odluke o proglašenju, sproveden je u odgovarajućim GIS softverima korišćenjem podataka o rasprostranjenju staništa i vrsta značajnih za zaštitu iz svih dosadašnjih istraživanja i isti se može u svakom trenutku ponoviti i provjeriti njegova tačnost.

Pojednostavljeni grafički (eksportovani JPG) prikazi rasprostranjenja staništa i vrsta značajnih za zaštitu dati su u okviru Studije zaštite, poglavlje Prostorni raspored najznačajnijih staništa i vrsta, str. 84 – 104, i njihova tačnost i vjerodostojnost se, takođe u svakom trenutku, može provjeriti u izvornim SHP fajlovima, za svaku vrstu i stanište pojedinačno.

NVO “Udruženje profesionalnih ribara-Katič”

13. Podnosilac je dao prijedlog vezano za ribolovne dane u zoni II. Podnosilac je u obrazloženju naveo da smatra da svaki profesionalni ribar treba da dobije određeni broj ribolovnih dana u zoni II, te da bi se taj broj mogao dogovoriti sa Direktoratom za morsko ribarstvo Ministarstva poljoprivrede.

Prijedlog se ne prihvata. Kao što je to već navedeno u odgovoriu na primjedbu Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede (br 11), i ovaj prijedlog NVO “Udruženje profesionalnih ribara-Katič” je u suprotnosti sa zakonom propisanim opštim uslovima zaštite u II zoni zaštite (član 31, stav 4., alineja 2 Zakon o zaštiti prorode). Navedeni uslovi zaštite ograničavaju pravo korišćenja prirodnih resursa na one načine koji neće imati posljedice na primarne vrijednosti njihovih prirodnih staništa, populacija, ekosistema. Korišćenje mreža stajaćica (jednostruke i trostruke) u II zoni zaštite može dovesti do oštećenja (član 39 Zakona o zaštiti prirode) onih prirodnih vrijednosti koje su cilj zaštite u II zoni: livade posidonije i druge bentoske zajednice.

NVO Mediteranski centar za ekološki monitoring

14. Podnosilac je sugerisao da bi zaštićeno područje u moru bilo efektivno, i da bi ispunjavalo osnovnu ulogu zbog koje je osnovano, neophodno je da u tom zaštićenom području postoji tzv. "No take" zona, odnosno zona u kojoj je najstrožije zabranjen svaki izlov morskih organizama (i vađenje bilo kakvih drugih "neživih" predmeta iz mora - poput kućica uginulih puževa, ljuštura školjki, uklanjanje mrtve trave sa obale, i sl). Dosadašnja praksa u svijetu, a pogotovo u Mediteranu, dovela je do toga da su naučnici mišljenja da zadovoljavajući efekat zaštite može imati zona koja u cijelo (ili sastavljena iz više manjih područja) ima površinu od približno 4 km² (najmanje 3.6 km² = 360ha).

Podnosilac je naveo u obrazloženju da o gore pomenutoj minimalnoj površini "No take" zone postoje brojni naučni radovi i održani su nebrojeni naučni skupovi, rasprave i naučni radovi na tu temu, poput "Linking home ranges to protected area size: The case study of the Mediterranean Sea" by Antonio Di Franco et al. (<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0006320717311187>).

MPA (Marine Protected Area - Zaštićeno područje u moru = ZPM) je uobičajeni internacionalni naziv za najefikasniji pristup zaštite moru, bez obzira da li je područje u lokalnom zakonodavstvu definisano kao Specijalni rezervat prirode, Nacionalni park, Park prirode (što je ovdje slučaj) ili nešto četvrto. To područje se tretira u smislu MPA, i u njemu bi trebalo da se sprovode pravila, pristupi i metode koji su rezultat najbolje pozitivne prakse upravljanja iz drugih MPA. A 99% eksperata za ovu oblast, upravljača i naučnika se slaže u ocjeni da efektivno zaštićeno područje u moru **mora da ima "No take" zonu**. Predložena veličina zone II kategorije režima zaštite u Parku prirode Katič veća je od sugerisanog minimuma za "No take" zonu, tako da bi trebalo pronaći način da se u okviru II kategorije režima zaštite oformi takva zona (ili zone), po mogućnosti na ukupnoj površini od 3.6km², ili više. Ono što je bitno napomenuti je da na jednoj strani "No take" zona podrazumijeva zabranu svakog izlova i vađenja predmeta iz mora, a sa druge strane uglavnom dozvoljava aktivnosti kao što su sidrenje, plivanje, ronjenje (na dah i sa bocama), i razne druge aktivnosti koje ne ugrožavaju biljni i životinjski svet, a doprinose razvoju turizma i boljitku stanovništva područja. Stoga ovakva zona objedinjava ograničenja i slobode i I i III kategorije režima zaštite, te bi trebalo naći put kroz legislativu kako da se ova hibridna kategorija odredi u skladu sa zakonom. Naveo je da su najmanje dva načina na koje se može prevazići rigidnost sadašnje kategorizacije i

II režima zaštite, odnosno kako prevazići to da se ograničenja propisana za I kategoriju primijene u II kategoriji režima zaštite i to:

- Prvi je da se ostavi upravljaču područjem (Morskom dobru) da u detaljnom planu zoniranja, upravljanja i unutrašnjeg uređenja područja donese interne, posebne propise o zabrani izlova koje važe za područje koje bi imalo funkciju "No take zone". Ključna stvar je da u ovoj zoni mora biti najstrožije zabranjen svaki izlov morskih organizama.

- Drugi je da se **pojedini djelovi proglašavaju "ribljim rezervatima"** ili sl, u cilju zaštite ugroženih vrsta riba, rakova, puževa, školjki, bodljokožaca, i drugih vrsta koje su na ovom području prisutne i najstrože zaštićene zakonom. Podršku ovome može dati IBMK jer ova područja **jesu rezervati i mrijestilišta** za *Epinephelus marginatus*, *Scyllarides latus*, *Tonna galea*, *Litophaga litophaga*, *Ophidiaster ophidianus*, itd. Samo što niko nije tražio od IBMK mišljenje o tome. U okviru zone II režima zaštite "No take" zona bi najidealnije mogla biti proglašena u Petrovačkom zalivu, širem području oko ostrva Katič.

Primjedba se ne prihvata. Uslovi za izdvajanje / određivanje "No take" zona koji se navode u predmetnoj primjedbi nijesu identični uslovima koji su Zakonom o zaštiti prirode propisani za određivanje zona zaštite I, II i III (član 31, stavovi 1-8). Uslovi za izdvajanje, tj. određivanje "No take" zona su samo manjim dijelom slični zabranama i ograničenjima za I zonu zaštite (zabrana izlova i sl), ali su zato u velikoj suprotnosti sa dozvoljenim aktivnostima (sidrenje i dr). U postojećim uslovima, Ministarstvo i drugi nadležni državni organi su obavezni da do uvođenja posebnih uslova za izdvajanje / određivanje "No take" zona, primjenjuju važeće Zakonom utvrđene uslove za izdvajanje / određivanje I, II i III zone zaštite u svim zaštićenim područjima, uključujući morska zaštićena područja. Kao i u slučaju "No take" zona, važeći Zakon o zaštiti prirode ne predviđa određivanje "ribljih rezervata" u zaštićenim područjima, uključujući morska zaštićena područja. Dakle, u PP "Katič" i drugim morskim zaštićenim područjima se u postojećim uslovima ne mogu izdvajati / određivati "No take" zone i "riblji rezervati". U slučaju, i kada se izmjenom Zakona o zaštiti prirode bude predvidjelo njihovo izdvajanje / određivanje, Ministarstvo i drugi nadležni državni organi će biti obavezni da iste predvide u morskim i drugim zaštićenim područjima.

15. Podnosilac je naveo da je u opisu područja ispušten vanserijski spomenik prirode - obalni klif - morska **litica na južnoj strani Crnog rta**. U sistematizaciji staništa, ovakva staništa odlikuju na istom potezu izuzetno različiti uslovi sredine - počev od supralitoralnih stijena, do najviših visina litice koje se razlikuju od morskih staništa - te predstavljaju izuzetno važno, i atraktivno stanište. Morski klif/litica Crnog Rta **obavezno** mora biti uvršten kao izuzetni predio kakav u takvoj veličini i vizuelnoj atraktivnosti ne postoji gotovo nigdje na Jadranu.

Podnosilac je naveo u obrazloženju da je jedna od glavnih atrakcija Parka prirode Telašćica (u Hrvatskoj, na Dugom otoku) "najviša litica (klif) na Jadranu" koja je visoka 161m. Crni rt je svakako znatno viši od 100 metara, pitanje je da li je ikada neko tačno izmjerio visinu klifa. Ukoliko nije i viši od klifa na Telašćici, on je vrlo blizu toga i svakako predstavlja posebnu atrakciju ovog područja - jednu od najimpozantnijih, gledano sa mora. Pored toga, sedimentne stijene (nastale litifikacijom, procesom taloženja) na ovom klifu formiraju izuzetan vizuelni geološki presjek, kakav se rijetko viđa bilo gdje u prirodi. Moguće je na licu mjesta ispratiti stotine miliona godina nastanka zemljine kore koja se na ovom mjestu izdigla iz mora. Uz to, i dubina mora ispod Crnog rta iznosi 33 metra, što znači da se litica nastavlja i ispod površine mora (kao u Telašćici). Potpuno je nejasno zbog čega do sada ovaj prirodni fenomen (koji bi svakako morao biti svrstan u kategoriju "Spomenik prirode" ili "Prirodni predeo izuzetnih odlika") nije prepoznat od strane stručne (naučne) javnosti, te se ovo mora iskoristiti kao idealna prilika da se valorizuje na pravi način. Stoga Podnosilac predlaže da **OBAVEZNO** u budućem Parku prirode ova litica mora imati značajnije mjesto, ukoliko ne i **CENTRALNO** mjesto po svojoj izuzetnosti i atraktivnosti u kopnenom dijelu budućeg Parka prirode.

Primjedba se ne prihvata. Shodno važećim odredbama iz Zakona o zaštiti prirode ne može se unutar Parka prirode "Katič" izdvojiti / odrediti neki njegov dio kao novo / posebno zaštićeno područje, tako da se prijedlog podnosioca primjedbe / prijedloda da se klif na južnoj strani Crnog rta izdvoji u **posebno zaštićeno područje** u predloženim kategorijama "Spomenik prirode" ili "Prirodni predeo izuzetnih odlika" ne može prihvatiti. Navedena litica / klif je shodno

inventarizaciji staništa i vrsta značajnih za zaštitu koja je tokom 2019 i 2020 godine sprovedena u okviru GEF/UNEP/MORT-ovog projekta „Promovisanje upravljanja zaštićenim područjima kroz integrisanu zaštitu morskih i priobalnih ekosistema u obalnom području“ prepoznata kao Natura stanište 1240 Mediteranske stjenovite obale obrasle endemičnim vrstama roda *Limonium* visoke reprezentativnosti (A - Excelent) (vidi Studiju zaštite, str 105) i izdvojena je u III zonu zaštite koja može da obezbijedi zaštitu navedenog tipa staništa. Takođe, uslovi zaštite koji važe za vrstu zaštićenog područja “park prirode” obezbjeđuju u potrebnoj mjeri zaštitu ovog tipa staništa.

16. Podnosilac je sugerisao da je izuzetno važno da se u **II zoni** režima zaštite **zabrani svaki vid sportskog ribolova podvodnom puškom**. Nejasno je iz nacrtu da li je to predloženo ili nije, ali bi to svakako trebalo posebno naglasiti i najstrože sprovoditi.

Podnosilac je u obrazloženju naveo da poslednjih godina nauka ukazuje na to da je uticaj podvodnih ribolovaca drastično pogubniji na riblji svijet nego što se ranije mislilo. Podvodni ribolovci uvek targetiraju naveće primjerke riba (pojedinačno ili u jatima odstreljuju α -mužjake ili ženke) i time u najvećoj mjeri doprinose negativnoj "prirodnoj" selekciji vrste i prenosu slabijeg genetskog materijala. Ukoliko uzmemo i činjenicu da je na ovom području uobičajen krivolov sa puškom i bocama, kao i krivolov noću sa puškom i baterijskim lampama, znatno će biti teže kontrolisati situaciju na terenu ukoliko je sportski ribolov sa podvodnom puškom dozvoljen, a tanke razlike koje ga odvajaju od krivolova mogu biti predmet svakakvih zloupotreba. Stoga, Podnosilac predlaže da je najjednostavnije rešenje da se jasno naglasi da se u režimu II zaštite ne smije zateći podvodni ribolovac sa puškom, u vodi ili na čamcu, u bilo koje doba što bi bila mjera čije bi sprovođenje zasigurno u najvećoj mjeri doprinijelo obnovi ribljeg fonda.

Primjedba se ne prihvata. Razlozi iz podnijete primjedbe za uvođenje zabrane svakog vida sportskog ribolova podvodnom puškom, te zabrane da sportski ribolovci uopšte budu zatečeni sa puškom u II zoni zaštite, nijesu vezani za morska staništa i vrste koje su ciljevi zaštite u Parku prirode “Katič”. S obzirom da se ciljevi zaštite u Parku prirode “Katič” prostorno nalaze na morskom dnu, tako se i zabrane i ograničenja određenih ljudskih aktivnosti moraju biti direktno vezani za njih. U slučaju da podnosilac primjedbe ili bilo ko drugi može da podnese Ministarstvu konkretan razlog i sa njim vezanu zabranu ili ograničenje za zaštitu ciljnih vrsta i staništa od sportskog ribolova podvodnom puškom, Ministarstvo će obezbijediti da isto bude uključeno u Studiju zaštite i Odluku o proglašenju.

17. Podnosilac je sugerisao da prije zabrane sidrenja na području u zoni II, neophodno je obezbediti **ekološke vezove** za privez brodova na atraktivnim lokacijama koje posjećuju nautičari i obični turisti, kao i domaće stanovništvo. U nacrtu plana ne postoji nikakav prijedlog lokacija i karakteristika sidrišta - a znamo da je Morsko dobro intenzivno radilo prethodnih godina na planiranju sidrišta na ovom području.

Podnosilac je u obrazloženju naveo da u okolini ostrva Katič i Sv. Neđelja, na Donkovoju seki, u Buljarici, kod Dubovice - a pogotovo u uvali Pečin - u sezoni se sidri na desetine brodova u jednom danu. Smisao i svrha parka prirode nije da otjera turiste, nego da ih privuče. Stoga je neophodno da prije nego što se zabrani sidrenje na ovim, inače najatraktivnijim mjestima za posjetu brodova, na ovim mjestima budu postavljena permanentna ekološka sidra, odnosno bove na ekološkim vezovima čiji sistem instalacije i korišćenja podrazumeva minimalni uticaj na floru i faunu morskog dna. Dodatni problem ovog Nacrta odluke je što se nigdje ne pominju **sidrišta** koja bi morala da postoje predviđena u prostornom planu ovog područja, kao i detaljniji opis njihovih karakteristika (brojnost i veličina) - i možda najvažnija stvar: ko bi upravljao njima? (Na javnoj raspravi iznijet je podatak da u savršeno organizovanoj španskoj MPA Cabrera (Balearska ostrva) samo prihod od naplate ekoloških vezova iznosi oko 250.000 eura svake godine. Podnosilac je dalje sugerisao da ukoliko je potrebno više informacija i literature na ovu temu obradivač se može obratiti NVO MEDCEM koja je u dva pilot projekta tokom proteklih 10 godina postavila i održavala 20 **ekoloških vezova** na području PP Katič. I danas ih je deset u funkciji.

Primjedba se ne prihvata. Zakonom o zaštiti prirode utvrđene su zabrane za radnje, aktivnosti i djelatnosti koje mogu dovesti do oštećenja zaštićenog područja (član 39. Zakona o zaštiti

prirode), a naročito staništa i vrsta koje su u slučaju Parka prirode "Katič", kao ciljevi zaštite izdvojeni u II zonu zaštite. Zbog navedenih zakonom utvrđenih zabrana, u Studiji zaštite i Odluci o proglašenju se nijesu mogle *a priori* propisati odredbe koje bi bile u suprotnosti sa navedenim zakonskim odredbama. Na taj način se u okviru dozvoljenih aktivnosti nije moglo propisati sidrenje ili postavljanje / izgradnje objekata sidrišta, uključujući i objekte "ekoloških vezova". Radi predostrožnosti, kako u Studiji zaštite i tako i u Odluci o proglašenju u II zoni zaštite nije predviđena izgradnja sidrišta koja mogu fizički da oštete vrste i staništa značajne za zaštitu - ciljeve zaštite. Ipak, u postupku izdavanja Dozvole za obavljanje radnji, aktivnosti i djelatnosti u zaštićenom području (član 40 Zakona o zaštiti prirode) sagledaće se mogućnosti primjene onih ekološki prihvatljivih tehničkih rješenja ("eko bove" ili ekološki vezovi) kojima se ne bi uzrokovalo oštećenje ekološki značajnih staništa i zakonom zaštićenih vrsta.

18. Predlagač je iznio da po brojnim istraživanjima uspješnosti ZPM područja, posebno iz ugla oporavka biodiverziteta i ekosistema, postojanje No - take zona je od esencijalne važnosti (takodje, No - take zone nemaju smisla ukoliko su premale ili u nerelevantnim djelovima ZPM). U predloženom Nacrtu nijesu sugerisane zone ovog tipa tj. Zona I. Zato naglašavamo koliko je efektivnost ZPM blisko povezana sa postojanjem i pravilnim upravljanjem ovih zona, ali i da je moguće, uprkos strogom režimu zaštite, i pravilima crnogorskog zakonodavstva vezanim za ove zone. U prvoj zoni zaštite su dozvoljene aktivnosti u obrazovne svrhe koje mogu da povežu lokalno stanovništvo sa upravljačem i učenicima. Na ovaj način se može vršiti i monitoring ekosistema kroz pristup građanske nauke (citizen science). Ovo omogućava da prostor u Zoni I može biti korišćen i od strane lokalnog stanovništva koji najbolje poznaju dati prostor, i od učenika i upravljača koji će kordinirati sve aktivnosti.

Primjedba se ne prihvata. Uslovi za izdvajanje / određivanje "No take" zona koji se navode u predmetnoj primjedbi nijesu identični uslovima koji su Zakonom o zaštiti prirode propisani za određivanje zona zaštite I, II i III (član 31, stavovi 1-8). Uslovi za izdvajanje, tj. određivanje "No take" zona su samo manjim dijelom slični zabranama i ograničenjima za I zonu zaštite (zabrana izlova i sl), ali su zato u velikoj suprotnosti sa dozvoljenim aktivnostima (sidrenje i dr). U ostojećim uslovima, Ministarstvo i drugi nadležni državni organi su obavezni da do uvođenja posebnih uslova za izdvajanje / određivanje "No take" zona, primjenjuju važeće Zakonom utvrđene uslove za izdvajanje / određivanje I, II i III zone zaštite u svim zaštićenim područjima, uključujući morska zaštićena područja. U slučaju, i kada se izmjenom Zakona o zaštiti prirode bude predvidjelo izdvajanje / određivanje "No take" zona, Ministarstvo i drugi nadležni državni organi će biti obavezni da iste predvide u moskim i drugim zaštićenim područjima.

19. Predlagač je naveo da ekosistemski procesi koji se dešavaju u moru često su usko vezani ili čak i diktirani terestričnim ekosistemima. U negativnom kontekstu ovo dodatno dolazi do izražaja kada su na kopnenom dijelu skoncentrisane ljudske djelatnosti usled kojih dolazi do smanjenja vitalnosti i produktivnosti morskih ekosistema. Iz ovog razloga ZPM u režim zaštite uključuje i kopnene ekosistemi koji sa morskim ekosistemima čine jednu cjelinu. Ovo se najbolje uočava na uvali Buljarica gdje se prožimaju zona mora (morsko dno), zona litorala zajedno sa brakičnom i slatkovodnom zonom. Iz ovog razloga predlažemo da područje zaštite bude prošireno za ovakve i slične kopnene predjele koji su istraženi i predstavljeni predmetnom studijom zaštite. Razlog više stoji u tome što je Buljarica 2006. godine proglašena Emerald područjem kao jedinstveno očuvano područje sa bogatim biodiverzitetom, a sama plaža je proglašena Spomenikom prirode još 1968. godine. Uključivanje Buljarice i drugih kopnenih ekosistema u ZPM "Katič" ne može usporiti razvoj tih područja već suprotno pokrenuti održivo korišćenje prostora i novi koncept razvoja. Površine na kojima je poželjna gradnja mogle bi se svrstati u teću zonu zaštite, a sama gradnja bi bila definisana ambijentalnim i ekosistemskim vrijednostima što bi dodatno uvećalo vrijednost prostora.

Prijedlog se ne prihvata. Koncept – plan zona zaštite i granica Parka prirode "Katič" nije mogao da uključi / integriše susjedna postojeća zaštićena područja, uključujući zaštićeno područje "Plaža Buljarica" zbog ograničnja vezanih za sprovođenje postupka stavljanja pod zaštitu

novih zaštićenih područja i postupka revizije postojećih zaštićenih područja. Naime, postupak proglašenja zaštićenog područja i postupak revizije su dva različita postupka, koja se sprovode po posebnoj proceduri, tako da se postupkom koji se vodi u cilju proglašenja zaštićenog područja Park prirode "Katič", ne može istovremeno izvršiti i revizija postojećih zaštićenih područja (5 plaža) na morskoj obali: Petrovačka plaža, Lučice, Buljarica, Perčin i Čanj. Ovo prvenstveno iz razloga što se radi o već proglašenim zaštićenim područjima, upisanim u registar zaštićenih područja, koja kao takva mogu biti samo predmet postupka revizije.

Mjesto i datum sačinjavanja izvještaja: Podgorica, 27.07.2021. godine

Broj: 05-144/99

Naziv organizacione jedinice Ministarstva koja je odgovorna za pripremu Nacrta odluke:
Direktorat za zaštitu prirode